Lietas arhīva Nr. A42-01677-17/27
ECLI:LV:ADRJRIT:2017:1206.A420167717.2.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2017.gada 6.decembrī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese A.Pūcīte,

piedaloties pieteicējam /pers. A/ un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāvei Dacei Ivānei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 17.janvāra lēmuma Nr.17/113684 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Jēkabpils reģionālās nodaļas 2016. gada 21. marta lēmumu Nr.16/630583 pieteicējam piešķirts bezdarbnieka pabalsts par periodu no 2016.gada 15.marta līdz 14.decembrim *(lietas 19. – 20.lapa)*.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Jēkabpils reģionālā nodaļa 2016.gada 14.novembrī pieņēma lēmumu Nr.16/2159301 *(lietas 28.lapa)*, ar kuru konstatēja pieteicējam bezdarbnieka pabalsta pārmaksu par periodu no 2016.gada 12.jūlija līdz 30.septembrim 767,50 *euro* apmērā, pamatojoties uz Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likuma 10.panta pirmās daļas 2.punktu un Ministru kabineta 2008.gada 21.oktobra noteikumu Nr.866 „Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība bezdarbnieka pabalsta apmēra noteikšanai un bezdarbnieka pabalsts apmēra un apbedīšanas pabalsta piešķiršanas, parēķināšanas un izmaksāšanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.866) 12. punktu. Pārrēķins veikts, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju, ka pieteicējs atradies darba ņēmēja statusā mikrouzņēmumā /Nosaukums A/ no 2016.gada 12.jūlija (pieteicējs ir minētā mikrouzņēmuma īpašnieks).

Nepiekrītot minētajam lēmumam, pieteicējs to apstrīdēja.

[2] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 17.janvāra lēmumu Nr.17/113684 (turpmāk – Lēmums) nolemts atstāt negrozītu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Jēkabpils reģionālās nodaļas 2016.gada 14.novembra lēmumu Nr.16/2159301, norādot šādus argumentus *(lietas 10. – 11.lapa)*.

[2.1] Atbilstoši Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likuma 10.panta pirmās daļas 2.punktam tiesības uz bezdarbnieka statusu ir personai, kura nestrādā. Bezdarbnieka statuss, kas ir priekšnoteikums bezdarbnieka pabalsta piešķiršanai, nav savienojams ar darba ņēmēja statusu (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta sprieduma lietā Nr.SKA-1529/2016 6. punktu*).

[2.2] 2016.gada novembrī Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra saņēma Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju par pieteicēja atrašanos darba ņēmēja statusā mikrouzņēmumā /Nosaukums A/ no 2016.gada 12.jūlija (pieteicējs ir minētā mikrouzņēmuma īpašnieks).

[2.3] Piešķirtā pabalsta atprasīšana ir iepriekš izdotā administratīvā akta atcelšana, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 86.panta otrās daļas 5.punktu, kas noteic, ka adresātam labvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja administratīvā akta prettiesiskums ir tik acīmredzams, ka akta adresāts to varēja un viņam to vajadzēja apzināties.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra uzskata, ka pieteicējam vajadzēja apzināties, ka viņam nav tiesību uz bezdarbnieka pabalstu periodā, kurā viņš ir reģistrēts kā mikrouzņēmuma darbinieks, turklāt pieteicējam kā mikrouzņēmuma īpašniekam vajadzēja iepazīties ar viņam saistošajām Mikrouzņēmumu nodokļa likumā ietvertajām tiesību normām.

[2.4] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai ir tiesisks pamats atgūt no pieteicēja viņam pārmaksāto bezdarbnieka pabalstu, pamatojoties uz likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 16.panta trešo daļu un likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 27.[1]panta pirmo daļu.

[2.5] Pieteicējs kā mikrouzņēmuma īpašnieks ir darba ņēmējs, par kuru tiek maksāts mikrouzņēmumu nodoklis, līdz ar to šajā periodā viņam nav tiesības saņemt bezdarbnieka pabalstu. Mikrouzņēmuma īpašnieks darba ņēmēja statusu iegūst ar brīdi, kad mikrouzņēmums reģistrēts Valsts ieņēmumu dienestā kā mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs, savukārt šo statusu zaudē tikai tad, kad mikrouzņēmums likumā noteiktajos gadījumos zaudē mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja statusu vai īpašnieks atsavina vai likvidē mikrouzņēmumu, tādējādi zaudējot savu piederību pie mikrouzņēmuma.

[2.6] Lietā nav būtiskas nozīmes tam, vai pieteicējs atradās bezdarbnieka statusā. Lietā ir būtisks tas apstāklis, vai pieteicējs bezdarbnieka pabalsta saņemšanas periodā ir bijis darba ņēmējs likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" izpratnē.

[3] Pieteikumā pieteicējs lūdz atcelt Lēmumu *(lietas 4. – 7.lapa),* norādot turpmāko.

[3.1] Pieteicējs norāda, ka 2016.gada 12.jūlijā reģistrējies Valsts ieņēmumu dienestā kā pašnodarbināta persona, savukārt 2016.gada 13.jūlijā informējis Nodarbinātības valsts aģentūras Aizkraukles filiāli par minēto, kā arī 2016.gada 20.jūlijā nosūtījis e-pastu Nodarbinātības valsts aģentūrai.

[3.2] 2016.gada 20.septembrī pieteicējs informējis Nodarbinātības valsts aģentūras darbinieci /pers. E/ un /pers. F/ par to, ka ir mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs. Minēto apliecina arī /pers. F/ ieraksts pieteicēja individuālā darba meklēšanas plāna 3.1.punktā, nosakot, ka pieteicējam jāziņo par sociālo iemaksu veikšanu. Pieteicējs vērsies Nodarbinātības valsts aģentūrā arī klātienē. Nekādas darbības no Nodarbinātības valsts aģentūras puses netika veiktas, pieteicējs turpināja saņemt bezdarbnieka pabalstu.

[3.3] Nodarbinātības valsts aģentūras 2016.gada 21.decembra lēmumā norādīts, ka Nodarbinātības valsts aģentūras Aizkraukles filiāle nav

pienācīgi veikusi pieteicēja sniegtās informācijas pārbaudi, proti, Nodarbinātības valsts aģentūrai bija pienākums pārbaudīt pieteicēja sniegto informāciju publiski pieejamā mikrouzņēmumu nodokļa maksātāju reģistrā, lai pārliecinātos, vai nav konstatējams pamats lēmuma pieņemšanai par bezdarbnieka statusa zaudēšanu.

[3.4] Pieteicējam nepastāvēja nekādas šaubas par to, ka mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja statusa esība neizslēdz bezdarbnieka pabalsta izmaksu. Pieteicējs pilnībā paļāvies uz iestādes rīcības tiesiskumu, un pieteicējam radās tiesiskā paļāvība, ka pabalsta izmaksa ir pamatota un netiks pieprasīta izmaksātā pabalsta atmaksa. Līdz ar to pretēji Lēmumā norādītajam, pieteicējam Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmuma par bezdarbnieka pabalsts piešķiršanu prettiesiskums nebija acīmredzams.

[4] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra rakstveida paskaidrojumos (*lietas 17. – 18.lapa*) pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā norādītajiem argumentiem.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs pieteikumu uzturēja, savukārt aģentūras pārstāve pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumā norādīto argumentāciju.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, uzklausījusi administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus un izvērtējusi lietas materiālos esošos pierādījumus to savstarpējā kopsakarībā, atzīst, ka pieteikums ir noraidāms turpmāko apsvērumu dēļ.

[7] Tiesa konstatē šādus faktiskos apstākļus.

[7.1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Jēkabpils reģionālās nodaļas 2016.gada 21.marta lēmumu Nr.16/630589 pieteicējam piešķirts bezdarbnieka pabalsts, kas tika izmaksāts par periodu no 2016.gada 15.marta līdz 30.septembrim *(lietas 19. – 20.lapa)*.

[7.2] Pieteicējs zaudējis darba ņēmēja statusu ar 2016.gada 7.martu *(lietas 25.lapa)*.

[7.3] Pieteicējs ieguvis bezdarbnieka statusu ar 2016.gada 15.martu *(lietas 21.lapa)*.

[7.4] Pieteicējs 2016.gada 12.jūlijā reģistrēts kā mikrouzņēmuma /Nosaukums A/ darbinieks *(lietas 26. lapa)*.

[7.5] No Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2016.gada 4.novembra izziņas izriet, ka ar Nodarbinātības valsts aģentūras 2016.gada 4.novembra lēmumu Nr.160315-486zaud1 pieteicējs zaudējis bezdarbnieka statusu *(lietas 27.lapa)*.

[7.6] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Jēkabpils reģionālā nodaļa 2016.gada 14.novembrī pieņēma lēmumu Nr.16/2159301, ar kuru konstatēja pieteicējam bezdarbnieka pabalsta pārmaksu par periodu no 2016.gada 12.jūlija līdz 30.septembrim 767,50 *euro* apmērā *(lietas 28. – 29.lapa)*.

[7.7] Ar Lēmumu nolemts atstāt negrozītu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Jēkabpils reģionālās nodaļas 2016.gada 14.novembra lēmumu Nr.16/2159301 *(lietas 10. – 11.lapa)*.

[8] Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 2.punkta „j" apakšpunktu darba ņēmējs ir mikrouzņēmuma darbinieks. Mikrouzņēmumu nodokļa likuma 1.panta 3.punkts noteic, ka mikrouzņēmuma darbinieks ir fiziskā persona, kuru uz darba līguma pamata nodarbina mikrouzņēmums, un mikrouzņēmuma īpašnieks, kā arī prokūrists.

Minētajās normās likumdevējs nav ietvēris nosacījumu, ka mikrouzņēmuma darbinieks ir uzskatāms par darba ņēmēju tikai tad, ja viņam faktiski bijuši ienākumi vai noteikta atlīdzība (kā tas ir noteikts minētā punkta „c" apakšpunktā attiecībā uz komercsabiedrības valdes locekļiem vai citiem amatiem, kas dod tiesības uz atlīdzību (..)). Papildinot likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 2.punktu ar „j" apakšpunktu, likumdevējs darba ņēmēju grupā ir īpaši izdalījis mikrouzņēmuma darbiniekus, neiekļaujot tos ne personu, kas tiek nodarbinātas uz darba līguma pamata (1.panta 2.punkts „a" apakšpunkts), ne komercsabiedrību valdes locekļu grupā (1.panta 2.punkta „c" apakšpunkts), kā arī nav „j" apakšpunktu izteicis sākotnēji piedāvātajā redakcijā, proti, ka darba ņēmējs ir mikrouzņēmuma darbinieks, par kuru tiek maksāts mikrouzņēmumu nodoklis (*sk. http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/58A294CD3F1CD0BBC22576FF00486043?OpenDocument*). No minētā secināms, lai mikrouzņēmuma darbinieku likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" izpratnē uzskatītu par darba ņēmēju, ir nozīme tieši mikrouzņēmuma darbinieka statusa iegūšanai, neatkarīgi no ienākumu esības mikrouzņēmumā vai mikrouzņēmumu nodokļa samaksas (*sk. Augstākās tiesas 2016.gada 21.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-458/2016 5. punktu*).

No lietas materiāliem redzams, ka pieteicējs 2016.gada 12.jūlijā reģistrēts kā mikrouzņēmuma /Nosaukums A/ darbinieks – īpašnieks *(lietas 26.lapa)* laika periodā no 2016.gada 12.jūlija līdz 30.septembrim (periods, par ko aprēķināta bezdarbnieka pabalsta pārmaksa).

Atbilstoši likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 3.panta pirmajai daļai viens no priekšnoteikumiem, lai personai būtu tiesības uz bezdarba apdrošināšanas pakalpojumiem, tostarp uz bezdarbnieka pabalstu, ir bezdarbnieka statuss, kas iegūts Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā noteiktajā kārtībā, ir apdrošinātas bezdarba gadījumam saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu" un kurām ir šajā likumā noteiktais apdrošināšanas stāžs. Atbilstoši šā likuma 10.panta trešajai daļai bezdarbnieka pabalsta izmaksu izbeidz, ja: persona zaudē bezdarbnieka statusu; Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta informāciju, konstatē, ka persona nepamatoti saņem bezdarbnieka pabalstu, jo pabalsta saņemšanas laikā šai personai ir darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statuss (..).

Atbilstoši Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likuma 10.panta pirmās daļas 2.punktam tiesības uz bezdarbnieka statusu ir personai, kura nestrādā (nav uzskatāma par darba ņēmēju vai pašnodarbināto saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu"). Bezdarbnieka statuss, kas ir priekšnoteikums bezdarbnieka pabalsta piešķiršanai, nav savienojams ar darba ņēmēja statusu (*sk. Augstākās tiesas 2016.gada 29.decembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-1529/2016 6.punktu*).

Likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 16.panta trešā daļa noteic, ja Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra konstatē, ka personai bezdarbnieka pabalsta saņemšanas laikā ir bijis vai ir darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statuss un līdz ar to šī persona nepamatoti saņēmusi bezdarbnieka pabalstu, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra pieņem lēmumu par šajā periodā pārmaksātās bezdarbnieka pabalsta summas atgūšanu, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta informāciju par periodiem, kuros persona reģistrēta kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais (..).

Tā kā pieteicējs laika periodā no 2016.gada 12.jūlija līdz 30.septembrim (periods, par ko aprēķināta bezdarbnieka pabalsta pārmaksa) bija reģistrēts kā mikrouzņēmuma /Nosaukums A/ darbinieks – īpašnieks, neskatoties uz to, vai uzņēmums guva vai neguva ienākumus, tiesa konstatē, ka pieteicējs nepamatoti saņēma bezdarbnieka pabalstu.

[9] Pieteicējs tiesas sēdē norādīja, ka viņš esot paļāvies uz Valsts nodarbinātības aģentūras rīcības tiesiskumu, jo iestāde saglabāja viņam bezdarbnieka statusu laikā, kad pieteicējs bijis pieteicies Valsts ieņēmumu dienestā kā mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs.

Tiesa norāda, ka konkrētās lietas ietvaros netiek pārbaudīts Valsts nodarbinātības aģentūras rīcības tiesiskums, bet gan Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Lēmuma tiesiskums.

Ievērojot, ka normatīvie akti neparedz mikrouzņēmumu nodokļa maksātājam vienlaikus saņemt arī bezdarbnieka pabalstu, atzīstams, ka izskatāmajā gadījumā pieteicējam nebija tiesību paļauties uz to, ka laikā no 2016.gada 12.jūlija līdz 30.septembrim bezdarbnieka pabalstu viņš saņem tiesiski. Bezdarbnieka pabalsta izmaksas fakts pats par sevi nevar būt pamats uzskatīt, ka pabalsts tiek izmaksāts pamatoti.

Lai konstatētu bezdarbnieka pabalsta pārmaksu, aģentūrai pietiek ar Valsts ieņēmumu dienesta ziņām, ka pabalsta saņemšanas laikā persona ir bijusi darba ņēmēja statusā (likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 16.panta trešā daļa). Tāpēc izskatāmajā lietā nav nozīmes pieteicēja norādītajam faktam, ka Nodarbinātības valsts aģentūra, zinot, ka pieteicējam ir mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja statuss, nav lēmusi par bezdarbnieka statusa atcelšanu.

Likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 16.panta trešā daļa noteic, ja Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra konstatē, ka personai bezdarbnieka pabalsta saņemšanas laikā ir bijis vai ir darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statuss un līdz ar to šī persona nepamatoti saņēmusi bezdarbnieka pabalstu, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra pieņem lēmumu par šajā periodā pārmaksātās bezdarbnieka pabalsta summas atgūšanu, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta informāciju par periodiem, kuros persona reģistrēta kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais.

Līdz ar to, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pienākums bija pieņemt lēmumu par minētajā periodā pārmaksātās bezdarbnieka pabalsta summas atgūšanu.

Rezolutīvā daļa

Ņemot vērā iepriekš konstatēto un pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246. – 251.pantu un 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

pilnībā noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 17.janvāra lēmuma Nr.17/113684 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese A.Pūcīte